

פסח (10)

מטעמים כאשר אהבתי ואוכל", היינו לתאבון ולשובע, ולא אכילה גסה חלילה.

הגדה של פסח "תורת חיים" מאת הרב חיים קניבסקי זצ"ל

הא לחמא עניא: מדוע פותחים ההגדה דווקא באמירת "הא לחמא עניא"?

על הפסוק במגילת איכה (א. ג.) "גלתה יהודה מעוני", מצינו במדרש (איכה רבה א. כח) שלושה פירושים מפני מה גלו ישראל. א) על שאכלו חמץ בפסח ולא מצות, ועברו על הצווי: "לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל מצות לחם עני" (דברים טז. ג.) ב) שלא החזיקו ידי עניים, לא נתנו קמחא דפסחא. ג) על שגזלו מתנות עניים. העניים אמורים לקבל מעשר עני ושמיטה, אך הם לא שמרו שמיטה ולא נתנו מעשרות עניים, וכך לעניים לא היה להם מה לאכול. לכן פתיחת ליל הסדר הננו מבקשים לתקן שלשה פגמים אלו ואומרים: א) על מה שאכלו חמץ בפסח: "הא לחמא עניא", הננו אוכלים לחם עני, מצה ולא חמץ. ב) על מה שלא נתנו צדקה: "כל דכפין ייתי וייכול", הננו מזמינים את כל העניים שאין להם מה לאכול, לבוא ולאכול בביתנו. ג) ומה שלא שמרו שמיטה ולא נתנו מעשרות לעניים: "השתא הכא, לשנה הבאה בארעא דישראל וכו'": כלומר: כיום לא נוהגים שמיטה ויובל מהתורה, רק מדרבנן, נשמור כל דיני השמיטה כראוי ונקפיד גם על נתינת המעשרות לעניים. וע"י שיקפיד היהודי בביתו על ג' ההלכות הללו, יגרום להביא את הגאולה השלמה לכל כלל ישראל.

הגדה של פסח "נפלאותך אשיחה" מאת רב זילברשטיין

הא לחמא עניא

הא לחמא עניא, וכן נאמר (דברים טז. ג.) "שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני". ולכאורה יש להבין מפני מה מכנה בעל ההגדה את המצה בשם 'לחם' וקורא לה 'לחמא עניא', ואינו קורא לה 'מצה עניא'. ובדרך רמז נראה לבאר, דהנה המצה היא רמז למצוה וכמו שאמרו מצה ומצוה בשביל כך קרובים בשם, כי המצוה היא כמו מצה, כי עושה המצוה מזדכך נפשו מן הפסולת של שאור שהוא מתיחס אל החטא. ולכך אמרו (מכילתא דר"י בא פרשה ט'): אם מצוה בא לידך אל תחמיצנה, מדאמרו לשון של תחמיצנה אצל המצוה, ש"מ דמצוה גם כן לשון מצה. ומכיון שהמצוות מעשירות את האדם בעבודת ה' א"א לכנות את המצוות בתואר 'עניא', ולכן אינו קורא לה מצה עניא. אבל קודם שקיבלו ישראל את התורה, שעדיין לא היו יכולים לעסוק בה, ולהגיע על ידה לקיום המצוות, היו עניים מן התורה, ונחשבו

ליל הסדר: השפעת החן חוזרת בכל שנה מחדש כותב ה"שולחן ערוך" (סי' תעב. ב): יסדר שולחנו בכלים נאים כפי כחו. מביא על כך ה"מ"ב" (סק"ו): ואמרו על ה"מהרי"ל", שכשהיו בידו משכונות של נכרים, כלים נאים, לא היה משתמש בהם בשום פעם, רק בפסח היה מנהגו להשים אותם על שולחן מיוחד לשמוח בראייתם. מקשה ה"מ"א" (שם): מדוע המהרי"ל נהג כך רק בפסח ולא בשבועות ובסוכות? הרי גם בהם המצוה "ושמחת בחגך" (דברים טז. יד), מתרץ ה"מ"א" אם המהרי"ל היה משתמש במשכון הגוי מספר פעמים בשנה, היה בכך משום גזל הגוי, שהרי הגמרא אומרת (ב"מ מא.): "שואל שלא מדעת גזלן הוי", אך מכיון שהוא נהג לעשות זאת רק פעם אחת בשנה, הגוי אינו מקפיד על כך. נשאלת השאלה: מה השמחה הגדולה שיכולה להיות לאדם בהבטה על כלים שאינם שלו? הרי באותה מידה כל אחד יכול לעמוד ליד חלון ראוה של חנות כלי כסף ולהנות מהמראות! בא רבי שלמה קלוגר זצ"ל ואומר הסבר נפלא: הסיבה שעושים זאת היא כזכר לנס שבו ה' נתן חן לישראל בעיני המצרים ואלו נתנו להם כלי כסף וכלי זהב ובגדים לרוב. אם אבותינו לקחו כלים מהגויים, גם לנו מותר לקחת מהם! מוסיף הסבר "הלקח לבוב": אותה השפעת החן שהשפיע הקב"ה על בני ישראל בעיני המצרים, שבה ומתעוררת בכל שנה ושנה בליל הסדר, ולכן מותר להביט בו בכליו של הגוי, מכיון שאין הוא מקפיד על כך.

הגדה של פסח "נעימות יאמרו" מאת הרב רוזנבלום שליט"א

מזיגת הכוס: אחר ימזוג לו, דרך חירות (שו"ע סי' תעג ס"א)

יעקב אבינו קיבל הברכות בליל פסח, לכן עשה שני גדיי עיזים, אחד לקרבן פסח ואחד לקרבן חגיגה (רש"י בראשית כז. ט). "ותיתן את המטעמים ואת הלחם", היינו מצה. "ויגש לו, ויאכל, ויבא לו יין, וישת", היינו הכוסות האחרונים מארבע כוסות, ששותים אחר האכילה. והא דכתיב עוד פעם "ויבא לו", גבי היין, אף על פי שכבר הביא לו יין לכוסות הראשונים, משום שמבואר בשו"ע (סי' תעג. א) שארבע כוסות לא ימזוג לעצמו אלא ימזוג לו אחר דרך חירות, לכך הוצרך עוד פעם להביא ולמזוג. ויובן מדוע ביקש יצחק אבינו "ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי" (בראשית כז. ד), ותמהו המפרשים וכי היה להוט אחרי מטעמים, הלא היה מהאבות הקדושים. אבל הפסח צריך להאכל לתאבון (פסחים מ.) [וזה סיבת צליתו, לפי שהוא מאכל טוב ומוטעם (חינוך מצוה ז)]. לכן אמר: "ועשה לי

עניים. וכמו שדרשו יז"ל (מכילא דר"י פרשת בו ה'): "ואת ערום ועריה" (יחזקאל טו.), שהיו ערומים מן התורה ומן המצוות. ומשום כך קודם שקיבלו את התורה מכנה בעל ההגדה את המצה בשם 'לחם', וקורא לה 'לחמא עניא'. וכן נקרא המצות 'לחם עוני' (דברים טז.ג.), משום שעדיין לא ניתנה תורה ישראל. אכן כיום לאחר שניתנה תורה, אדרבה "כל דכפין ייתי ויאכל", כל אחד יעסוק בתורה ועל ידי העיסוק בתורה יגיע לקיום המצוות, ובכך "כל דכפין ייתי ויפסח", היינו שעל ידי קיום תורה ומצוות יוכל כל אחד לפסוח ולדלג מעל תענוגות העולם הזה, ולהדבק בה. אלא שכדי להגיע לכך צריך לעבוד את השי"ת במסירות נפש, ולזכוח את יצרו הרע, ודווקא בדבר הקשה והחביב עליו ביותר, ואל יאמר בלבו לכשאפנה אשנה, שמא לא יפנה (אבות פרק ב. ד.). ובאופן שכזה יתקרב האדם אל השי"ת. הגדה של פסח "שירת דוד"

הא לחמא עניא... כל דכפין וכו' כל דצריך

כתב בהגדת "חסד לאברהם": כבר חקרו מי הוא האומר כל דכפין וכו'. ואל מי ישים מלתו, אם הבעל הבית קורא אל העניים שיבואו לשולחנו היה מהנכון שיקראם תחלה בעדו בבית הכנסת, שם ימצא את חפצו בקלות מאוד, לא אחרי היותו מיסב כמלך, והדלת סגר אחריו. אכן נראים דברי הגאון בעל "חוק יעקב", שכתב בשם הרמב"ן, אשר מאמר כל דכפין וכו' תקנו לבעה"ב שהוא קורא את בני ביתו להסב על השולחן בעבור חובת היום שעליהם לאכול פסח ומצה ומרור. אמנם קשה, בעל הבית שאין לו ילדים, האם לא יאמר נוסח זה? ומצאתי שכן הקשה השל"ה הקדוש: צריך לידע, מה זה שאומר כל דכפין ייתי ויכול, אם מזמן אורחים היה לו להזמין קודם שישב לשולחן, קודם שמתחיל לשתות כוס של קידוש. אלא תירץ שאין זה הזמנת אורחים, אלא לומר שאנו עתה לא כזמן שבת המקדש קיים שלא היו אוכלים אלא המנויים, בשביל קרבן פסח, אבל עתה מותר לבוא כל מי שירצה " כל דצריך ייתי ויפסח", כלומר אף אפיקומן שהוא במקום הפסח אין צריך להיות מנויים לכתחלה קודם אפיה.

הגדה של פסח "אוצרות התורה"

השתא הכא

נוסח ההגדה נתקן בגולה, ולכן תקנו לומר בלשון ארמי שהיה שפתם כדי שהכל יבינו הכרזתו "כל דכפין ייתי ויכול וכו'", ולכן גם תקנו הלשון "השתא הכא, לשנה הבאה בארעא דישראל". אבל גם בני ארץ ישראל אומרים נוסח זה, שהתפילה היה שנהיה בארץ ישראל על ידי הגאולה השלמה ובנין בית המקדש, וכמו שמשיים: "לשנה הבאה בני חורין", שלא יהיה שיעבוד מלכויות. וזו גם הכונה במה שאומרים "לשנה הבאה בירושלים", וגם בני ירושלים אומרים זאת, שהכונה לירושלים הבנויה, בבנין בית המקדש.

הגדה של פסח "תורת חיים" מאת הרב חיים קניבסקי זצ"ל

הלכה: ברכת האילנות

כתב השו"ע (סי' רכו ס"א): היוצא בימי ניסן וראה אילנות שמוציאין פרח אומר בא"י וכו' שלא חיסר בעולמו כלום וכו'. יש להסתפק מה הדין במי שיצא בימי אדר וראה אילנות מבלבבות האם יברך עליהם מיד ברכת האילנות, או דימתין לחודש ניסן ויברך כדי לצאת לדעת השו"ע. וקצת יש לצדד דיברך מיד שרואה בפעם ראשונה, אף דזה בחודש אדר, דהנה נחלקו הפוסקים במי שראה האילנות ולא בירך בראיה ראשונה אם יכול לברך בראיה שניה. ואף שבמ"ב (ס' רכו סק"ה) פסק דאפילו מי שלא בירך בראיה ראשונה, מברך בראיה שניה, מ"מ יתכן דעדיף לברך בחודש אדר ולא להכנס למחלוקת אם מברכין בראיה שניה. והשיב הגר"ח? **חיים זצ"ל** דנכון לכתחילה לברך בניסן. **ספר סוכת חיים**

פתגם: המביט לחטאי עצמו לא יראה את של זולתו

ספר "שמחלה"

תקירה: קרבן שהופרש לשם חטא אחד אין מביאים

אותו על חטא אחר:

משום שא"א לשנותו ממה שהופרש, או שחל שם החטא, שהוא חטאת חלב, וא"א להפקיעו (הגר"ח סטנסיל (ע). **ספר קובץ יסודות וחקירות**

סיפור: כבודו של אדם כליל פסח היו רבי עקיבא איגר

ובני ביתו ואורחיו מסובים אל שולחן הסדר, ומספרים ביציאת מצרים. פתאום אירעה תקלה לאחד האורחים, כאשר לא נזהר והפיל את כוס היין שלפניו והיין נשפך על המפה הצחורה. פני האיש חוורו ועיניו תעו הנה והנה במבוכה רבה. כדי לחלצו ממבוכה זו מיהר רבי עקיבא איגר והסיט ברגלו את השולחן, בהפילו את הכוס שלפניו, ואמר: נדמה לי שהשולחן אינו עומד עמידה יציבה. **ספר "חלד וחלק" חלק ב' (דף קצא)**

שבת שלום

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, הדסה אסתר בת רחל בחלא קטי, אברהם בן רבקה, מאיר בן גבי זווירה, אליהו בן תמר, ראובן בן איזא, סשא בנימין בין קאריץ מרים, ויקטוריה שושנה בת ג'ויס חנה, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, שמחה ג'זות בת אליו, אבישי יוסף בן שרה לאה, אוריאל נסים בן שלום, אלחנן בן חנה אנושקה, רבקה בת ליוה, ריש"ר שלום בן רחל, נסים בן אסתר, מרים בת עזיזא, חנה בת רחל, דוד בן מרים, יעל בת כמונה, חנה בת ציפורה, ישראל יצחק בן ציפורה, יעל רייזל בת מרטין היימה שמחה. זיווג הגון לאלודי רחל מלכה בת חשמה, הצלחה לחנה בת אסתר וליונתן מרדכי בן שמחה ברכה זרע של קיימא לבנה מלכה בת עזיזא וליאור עמיחי מרדכי בן ג'יזל לאוני. לעילוי נשמת: ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל, שלמה בן מחה, מסעודה בת בלח, יוסף בן מייכה. מוריס משה בן מרי מרים. משה בן מזל פורטונה. שמחה בת קמיר, מיכאל צ'רלי בן ג'וליט אסתר.

